

מתיחות גוברת לצד הידברות: יחסי סין-ארצות הברית בעידן ביידן

תמי גולדנברג ואופיר דיין

המכון למחקרי ביטחון לאומי

יחסי סין-ארצות הברית בארבע שנות כהונתו של ממשל ביידן התאפיינו במאמצים עקביים למניעת הסלמה ואף באימוץ אמריקאי של "הגישה הסינית", הגורסת שיש להמעיט בשיח על נושאים שבמחלוקת ולהתמקד בנושאים שבהם ניתן לשתף פעולה. מאמצים אלו הצליחו למנוע ממשברים משמעותיים ביחסים – הגדולים שבהם ביקור ננסי פלוסי בטאיוואן והפלת בלון הריגול הסיני בשמי ארצות הברית – להסלים לעימות בין-מעצמתי או אזורי. יתרה מכך, דווקא מתוך משברים אלה צמחו מנגנון תיאום אסטרטגי ורצף מפגשים בדרגים בכירים. מאמר זה מנתח את הנושאים שהיו במוקד היחסים בארבע השנים הללו ובוחן כיצד, למרות מתיחות גוברת בכל אחד מהם, הצליחו המעצמות להימנע מעימות שבוודאי היה משפיע במידה רבה מאוד על העולם כולו.

מילות מפתח: סין, ארצות הברית, הנשיא ביידן, הנשיא שי, מנגנון אסטרטגי, סכסוכים אזורים, תחרות מעצמות, משברים דיפלומטיים, דיפלומטיה.

מבוא

סוגיית סין היא סוגיית החוץ החשובה ביותר לארצות הברית, ולה היבטים רבים – דיפלומטיים, כלכליים, צבאיים ונוספים. בניגוד לכל סוגיה אחרת כמעט, נדמה ששתי המפלגות הגדולות בארצות הברית תמימות דעים באופן יחסי בראייתן את סין כאתגר למעמדה הבינלאומי הבלתי מעורער של ארצות הברית מאז תום מלחמת העולם השנייה. לפיכך משקיעה ארצות הברית משאבים ומאמצים רבים בהשגת יתרון על פני סין בשלל תחומים מצד אחד, ובניהול יחסים ושיתופי פעולה תקינים עימה מצד שני.

תקופת כהונתו הראשונה של הנשיא טראמפ זכורה בעיקר בשל מלחמת הסחר עם סין שהוביל, כשלצידה שלל חיכוכים בעצימות נמוכה יותר עם המעצמה השנייה בגודלה בעולם. כך, עם סיום כהונתו של הנשיא טראמפ ב-2020 היו היחסים בשפל ניכר.

המתיחות בין שתי המעצמות לא פחתה עם השבעתו של ביידן כנשיא ארצות הברית וגם לא במהלך כהונתו, למרות שהוא נחשב ניצי פחות מקודמו. יתרה מכך, במהלך ארבע שנות ממשל ביידן התרחשו משברים משמעותיים ביחסי שתי המעצמות, אך למרות זאת היחסים ביניהן נותרו יציבים במידה מספקת ונמנעו

הסלמה ואובדן שליטה. נשאלת השאלה כיצד, למרות המשברים הרבים והמשמעותיים, שמרו שתי המעצמות על יחסים תקינים, ובאילו שיטות השתמשו לניהול הסכסוכים ביניהן ובין בעלות בריתן. לסין ולארצות הברית גישות שונות לניהול סכסוכים, שבבסיסן אינטרסים מנוגדים וערכי יסוד שונים. סין מעדיפה לנהל סכסוכים ואף מתיחויות על פני פתרון חד-משמעי (Evron, 2015), תוך שהיא מציבה בראש סדר העדיפויות שלה יציבות שלטונית של משטרים שתסייע לה להמשיך להרוויח כלכלית מהיחסים עימם (Sun & Zoubir, 2017). סין מנסה לעיתים להשפיע על המצב מתוך פורומים מולטילטרליים כמו האו"ם, תוך שהיא מנצלת את הבמה כדי לבקר את הכישלונות האמריקאיים בפתרון בעיות שונות (Evron, 2015). את השיטה הסינית היטיב לסכם וואנג פן, נשיא אוניברסיטת סין ליחסי חוץ הכפופה למשרד החוץ, שאמר בהקשר אחר כי "השתתפות בשגשוג וביגון יוצרת תחושת אחוות אינטרסים [...] מתעלה על מנטליות משחק סכום אפס של גיאופוליטיקה מסורתית; חיפוש קרקע משותפת תוך הסטה של המחלוקות" (Kewalramani, 2025). הגישה האמריקאית לניהול משברים שונה מאוד מזו הסינית. ארצות הברית דוגלת במעורבות ישירה

הממשלים באלסקה במארס 2021, כחודשיים לאחר כניסת הממשל החדש לבית הלבן, לשיחות מרתוניות בשלושה סבבים שנמשכו יומיים. כעדות לחשיבות השיחות שלחו שני הצדדים נציגים בכירים: סין שלחה את שר החוץ יאנג ג'יה'צ'ה, וארצות הברית שלחה את מזכיר המדינה אנתוני בלינקן ואת היועץ לביטחון לאומי ג'ייק סאליבן (BBC News, 2021a).

שתי המעצמות סיגלו לעצמן רטוריקה פייסנית למדי זו כלפי זו, שאפשרה להוריד את גובה הלהבות וליצור מצג של נורמליות גם בזמנים מתוחים.

למרות הרצון הטוב, השיחות התנהלו בטונים גבוהים. כבר ביום הראשון האשימו הנציגים הסינים את האמריקאים ב"התנשאות וצביעות" (Jakes & Myers, 2021), והאמריקאים האשימו את הסינים ב"מתקפה על ערכים בסיסיים" (CNA, 2021). הפסגה הסתיימה אחרי יומיים, ללא הצהרה משותפת כמקובל במפגשים מסוג זה, אך לאחר ששני הצדדים הביעו את חששותיהם ועמדותיהם בנושאים החשובים להם: סין בנושאי התערבות בענייניה הפנימיים, 'עקרון סין אחת', סנקציות ומנטליות מלחמה קרה; וארצות הברית בנושאי טאיוואן, זכויות אדם, ריגול ופעילות צבאית סינית נגד בעלות בריתה. למרות שפגישה זו יכולה לקבוע טון לעומתי ליחסי המעצמות תחת הממשל החדש, בפועל הונחו כבר אז יסודות למנגנון ההתייעצות ביניהן. מדובר היה בצעד ראשון, גם אם צורם, בייסוד מנגנוני הורדת המתחים שפעלו לאורך התקופה.

בחודשים שלאחר מכן המשיכו היחסים להידרדר בהדרגה, כשארצות הברית המשיכה לנקוט צעדים שנתפסו על ידי סין כמתגרים ולעומתיים: ביוני 2021, כחודשיים לאחר הפסגה המתוחה, עודד ביידן את מנהיגי נאט"ו וה-G7 שנפגשו בבריטניה לגנות את סין בנושאי זכויות אדם שנציגיו העלו בפגישה במארס, אשר זכו לזלזול ממקביליהם הסינים (Collinson, 2021). סין הגיבה בכעס להתנהלות ביידן, ושגרירותה בבריטניה פרסמה הצהרה כי "קבוצת מדינות ה-G7 מנצלת סוגיות הקשורות לשין-ג'יאנג כדי לעסוק במניפולציה פוליטית" (AFP, 2021). כעבור שלושה חודשים הוקמה ברית AUKUS על ידי אוסטרליה, בריטניה וארצות הברית. הברית נועדה, לפי ההצהרות, "לקדם אזור אינדו-פסיפי חופשי ופתוח שהוא גם בטוח ויציב", אך לצד שיתוף פעולה בין החברות בנושאים שונים, כולל פיתוח מערכות נשק, עיקר הפרסומים בנושא עסקו בעובדה שאוסטרליה תרכוש צוללות גרעיניות.

שחותרת להגיע לפתרון סכסוכים, מתוך ניסיון מוצהר להגיע להסכם בר-קיימא. לעיתים קרובות היא אף ממנה שליח מיוחד לאזור כדי לנהל את המשבר באופן ישיר. הגישה האמריקאית מעודדת הגעה להסכמי שלום, והמנגנון האמריקאי מעודד שיח ישיר בדרגים שונים על נושאי המחלוקת (U.S. Department of State, n.d.). למרות המשברים בין סין וארצות הברית בשנות ממשל ביידן, פיתחו השתיים מנגנון התייעצות ושיח שפעל מעל ומתחת לפני השטח, גם כאשר רמת חוסר האמון ביניהן הייתה גבוהה מאוד, וזאת כדי למנוע הסלמה. כדי לבחון את המנגנונים הללו שבהם השתמשו המעצמות לצמצום המתחים, המאמר מנתח את תוכן ההצהרות הרשמיות שפורסמו לאחר הפגישות בין הצדדים לאורך תקופת ממשל ביידן, כמו גם את נושאי אותן פגישות ותדירותן, במטרה לזהות מגמות רעיוניות ודפוסים רטוריים. שיטת ניתוח זו סייעה לא רק להבין את שכיחות הנושאים שנדונו אלא גם להעריך את חשיבותם במארג היחסים בין המעצמות, ואת הדרך שבה גובשו והשתנו המדיניות הסינית והאמריקאית לאורך התקופה, וזאת על מנת להבין באילו הקשרים הופעלו מנגנוני הפחתת מתיחות.

מניתוח מקורות אלו עולה כי שתי המעצמות סיגלו לעצמן רטוריקה פייסנית למדי זו כלפי זו, שאפשרה להוריד את גובה הלהבות וליצור מצג של נורמליות גם בזמנים מתוחים. יש שיגידו כי ארצות הברית אימצה את השיטה הסינית, הדוגלת בהצגת ההזדמנויות המשותפות, חתירה לרווח משותף (win-win) והתעלמות מבעיות, במקום השיטה האמריקאית, הדוגלת בדרך כלל בשיח ישיר על המחלוקות. גישה זו אפשרה להן לצלוח את המשברים בהצלחה מסוימת. המאמר בוחן מדוע בחרו המעצמות בגישה הסינית לניהול משברים, ומתי וכיצד גישה זו באה לידי ביטוי במהלך ממשל ביידן.

חיכוכים ותגובות

תחילת כהונתו של ביידן התאפיינה ברצף חיכוכים בין ארצות הברית לסין ובניסיונות לייצר מנגנונים לבלימת ההידרדרות ביחסים, עד לרגיעה מסוימת. בין החיכוכים שעיצבו את ארבע השנים הללו היו ביקורה בטאיוואן של יושבת ראש בית הנבחרים האמריקאי ננסי פלוסי, בלון הריגול הסיני שנתפס מרחף מעל ארצות הברית ומשברים עולמיים משמעותיים כמו המלחמה בין רוסיה לאוקראינה ובין ישראל לחמאס. כל זאת בצל הפסקת התיאום בין המעצמות בנושאים שונים במחצית הראשונה של כהונת ביידן.

המתיחות ששררה בין סין לארצות הברית בתחילת ממשל ביידן ניכרה ביתר שאת כשנפגשו בכירי שני

(Herb & Cheung, 2022), ולפתוח בתרגיל הצבאי הגדול ביותר עד אז סביב טאיוואן (Plummer, 2022). כחצי שנה לאחר מכן היה זה תורם של החששות האמריקאים מפני ריגול סיני להתממש, כאשר בלון סיני נצפה מרחף מעל אלסקה, מערב קנדה וארצות הברית גופא. הבלון יורט לאחר כשבוע מעל קרוליינה הדרומית והועבר למעבדת ה-FBI לבדיקה. החששות האמריקאים אוששו לאחר שהתגלה כי הבלון נשא ציוד איסוף מודיעין ואף טכנולוגיה אמריקאית (Tatlow, 2025), אם כי המידע שנאסף ככל הנראה לא נשלח לסין (Kube & Lee, 2024). נראה שהתקרית הסעירה את הממשל. בריאיון עם שגריר ארצות הברית לסין דאז ניקולס ברנס, הוא אמר כי "לאחר תקרית הבלון [...] אני חושב שזה היה אחד הרגעים המתוחים ביותר [...] בין שני הכוחות הצבאיים החזקים ביותר בעולם" (WSJ, 2025). ייתכן שתרמה לדאגתו של ברנס העובדה שבעקבות התקרית סין החליטה לנתק את אפיקי התקשורת המועטים בין בכירי המעצמות, ששרדו ממשבר פלוסי.

מזכיר המדינה בלינקן ניסה להצניע את האירוע כדי להגן על ביקורו בבייג'ינג שתוכנן לשבוע שלאחר מכן, ובכך להגן על היחסים השבירים ממילא, אך לאחר שהתקרית פורסמה בתקשורת וברשתות החברתיות הוא נאלץ לדחות את הביקור (Pamuk et al., 2023). למרות הפוטנציאל להסלמה בחרו שני הצדדים למזער את חומרת האירוע ולהימנע מהסלמה רטורית או דיפלומטית עצימה יותר. ביידן ניסה למזער את האירוע וקרא לו "הפרה קטנה" שבוצעה ללא כוונה ושמביכה את הממשל הסיני, שכביכול לא התכוון לרגל אחר מדינתו (Yousif, 2023). מהתגובה האמריקאית החלשה, למרות הדאגה הרבה בתוך הממשל עצמו, עולה כי הממשל האמריקאי בחר לנהל את מדיניות החוץ שלו בצורה שונה מהמצופה. במקום גינויים חריפים העדיפו הבכירים בממשל להנמיך את גובה הלהבות ולנסות לנהל את הדיון עם סין מאחורי הקלעים.

בתחילה גם הסינים ניסו למזער את גודל האירוע, וטענו כי מדובר בבלון אזרחי שנועד למטרות מחקר ומטאורולוגיה. באופן חריג ההתבטאויות שיצאו מבייג'ינג היו כמעט מתנצלות באופיין, והרשויות הסיניות אף אמרו שהן "מצרות על הכניסה הלא-מכוונת של כלי הטיס לשטח האווירי האמריקאי מכוח עליון" (Wong & Wang, 2023). לאחר שבלינקן ביטל את ביקורו המתוכנן וארצות הברית יירטה את הבלון, שינתה סין את הטון. דוברת משרד החוץ הסיני האשימה את האמריקאים ב"תגובת יתר" וקראה ליירוט "בלתי מתקבל וחסר אחריות" (Wong & Wang, 2023). למרות ההתבטאויות החריפות של דוברי המשרדים, סין לא גינתה את היירוט

סין זיהתה בהתפתחות זו סכנה ויצאה נגדה (BBC News, 2021b). צעדים נוספים הגבירו את המתח בין הצדדים, ביניהם הזמנה אמריקאית לטאיוואן להשתתף בפסגת הדמוקרטיה (Pamuk, 2021) ובתרגיל Pacific Rim, התרגיל הצבאי הימי הגדול בעולם המנוהל על ידי הצי האמריקאי (Everington, 2021).

סין לא נשארה אדישה לצעדים אלה ונקטה צעדי נגד, שביטאו את חוסר שביעות הרצון שלה ממה שתפסה כאגרסיביות אמריקאית והחרפת המתחים הקיימים. אחרי תרגיל Pacific Rim הגבירה סין את פעילותה הצבאית באזור האינדו-פסיפי וקיימה לראשונה סיור משותף עם חיל הים הרוסי בים יפן (Xuanzun & Yuandan, 2023), בתקופה שבה "מדינות המערב בונות ארגוני ביטחון אזוריים עוינים כמו ה-AUKUS ו-Quad" (Xuanzun & Yuandan, 2021). לצד הגברת הפעילות הצבאית הסינית הידקה סין את הגבלות היצוא שלה, וכן פעלה לבצר את מעמדה העולמי על ידי האצת הפיתוח הטכנולוגי הסיני. ממשלת סין הציבה יעד שאפתני להגדלת הוצאות המחקר והפיתוח ביותר משבעה אחוזים בכל שנה בין 2021 ל-2025, במטרה לחזק את מעמדה בהיבטי טכנולוגיות חדשניות כמו בינה מלאכותית, מוליכים למחצה ומחשוב קוואנטי (Yao, 2021). בפברואר 2022, ימים מספר לפני הפלישה הרוסית לאוקראינה, הודיעו סין ורוסיה על מסגור יחסייהן כשותפות ללא גבולות, תוך גינוי ברית AUKUS, קריאה לסיום הרחבת נאט"ו והבעת דאגה משותפת מהתוכנית האמריקאית לפריסת מערכות הגנה מפני טילים בחלקים שונים בעולם (Rueters, 2022).

התגברות המתיחות בין המדינות בעקבות הקמת ברית AUKUS ותרגיל Pacific Rim מתגמדת לעומת שני משברים גדולים שפרצו זה אחר זה ביולי 2022 ובפברואר 2023, ואשר איששו לכל אחד מהצדדים את הפחד הגדול ביותר שלו.

סין החוששת מהתערבות אמריקאית בענייניה, בייחוד בסוגיית טאיוואן, התעוררה ביולי 2022 להודעה של יושבת ראש בית הנבחרים האמריקאי דאז, חברת הקונגרס ננסי פלוסי, על כוונתה לבקר בטאיוואן במסגרת נסיעה למזרח, שבה הייתה צפויה לבקר במספר מדינות באזור. הממשל הסיני ניסה ללחוץ ולאיים כדי להביא לביטול הביקור. ללחצים על פלוסי הצטרפו אפילו גורמים בממשל האמריקאי, דבר שיכול להעיד על ניסיון של הממשל להוריד את מפלס המתיחות, אך ללא הועיל. הביקור התקיים באוגוסט של אותה שנה וגרר קיתונות של גינויים מצד הממשל הסיני, שבצעד חריג מאוד החליט לנתק את הקשרים עם הממשל האמריקאי, בתוכם גם את התיאום הצבאי המונע חישוב מוטעה (מיסקלקולציה)

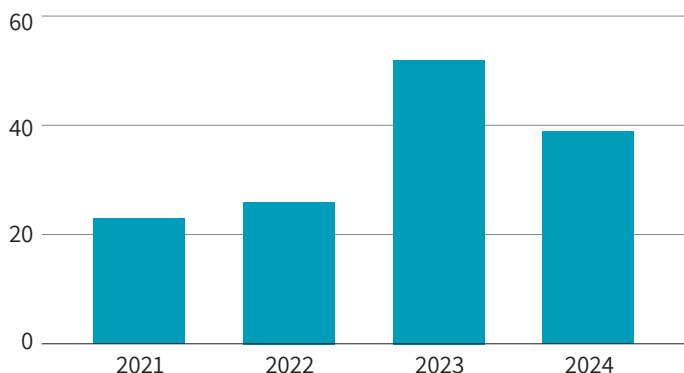
התקשורת בין המעצמות

דרכי התקשורת בין המעצמות והתוכן נדונו ביניהן לכל אורכן של ארבע שנות ממשל בידן. בשנה הראשונה לכהונה היה נושא זה זניח ביותר אך ב־2022, ככל הנראה בשל התערערות היחסים לאחר ביקורה של ננסי פלוסי בטאיוואן, הנושא הפך מרכזי יותר בשיחות הוא נדון על שלל רבדיו – מתקשורת צבאית דרך כלכלית ועד פורומים ויוזמות של האו"ם. למרות השיח הרב בנושא לא נרשמה פריצת דרך ממשיה בהקמת מנגנוני תיאום יציבים, והתקשורת בין הצדדים נותרה תלויה הקשר. בשנת 2024 פחתה חשיבותו הכללית של נושא התקשורת, אך מספר הדיונים בתקשורת הצבאית עלה פי ארבעה, ככל הנראה בשל המתיחות בים סין הדרומי והצורך למנוע הסלמה. בשנה זו בלטה בחירת הצדדים לנהל את הסיכונים באמצעות דיאלוג, ולא דרך צעדים קונקרטיים להפחתת הנוכחות הצבאית או לקביעת כללי התנהגות ברורים כמו סיוורים ימיים בים סין הדרומי, למניעת גישה הדדית.

כאמור, כדי לחדש את התקשורת בין המעצמות לאחר ניתוקה והפסקת המפגשים ייסדו סין וארצות הברית ערוץ תקשורת אסטרטגי בהובלת וואנג יי, שר החוץ הסיני, וג'ייק סאליבן, היועץ לביטחון לאומי האמריקאי. זרעים ראשונים של הערוץ נזרעו בפגישת שיביידן בבאלי, אינדונזיה בנובמבר 2022 (Sevastopulo, 2024), ובכך החלה סדרת פגישות חשובות בין הדרגים הבכירים של סין וארצות הברית.

מלבד פגישות וואנג וסאליבן התקיימו פגישות נוספות בין בכירי שתי המעצמות ונושאי משרות דיפלומטיות בכירות. חלק מהפגישות נערכו בשולי פסגות ופורומים בינלאומיים כמו ASEAN וארגון הסחר הבינלאומי או על אדמת אחת המעצמות – מחציתן בארצות הברית ומחציתן בסין. נוסף על פגישות אלו, שהיו חלק הארי של המפגשים בשנה זו, התקיימו עוד מספר שיחות טלפון ושיחות וידאו בדרגים שונים.

מספר הפגישות בין הצדדים לפי שנים

מעל במת האו"ם. התגובות של סין וארצות הברית ממחישות את האופן שבו שני הצדדים בחרו בשלב זה ברטוריקה פייסנית יחסית, והעדיפו ניהול משברים זהיר על פני החרפת העימות.

צמצום מתיחויות

למרות ההתבטאויות הכמעט מתנצלות של ממשלתו בתגובה לתקרית הבלון, וואנג יי הביע ציפייה שארצות הברית לא תנקוט צעדים שיחריפו את המשבר (Magnier & Wang, 2023), מתוך תקווה שהמשבר ביחסים לא יזיק לשתי המדינות בצורה בלתי הפיכה. חודשים ספורים לאחר התקרית, באמצע 2023, הטון של שתי המעצמות השתנה והחל מרתון של ממש לשיפור היחסים הבין-מעצמתיים, שנועד להנמיך את גובה הלהבות באמצעות הפעלת ערוצי תקשורת אסטרטגיים קיימים וחדשים. תקשורת מוגברת זו נמשכה תקופה לא מבוטלת ואף הובילה לבסוף לייצוב היחסים.

הפגישה הראשונה שהתקיימה כחלק ממרוץ זה הייתה בין שר החוץ וואנג יי ליועץ לביטחון לאומי ג'ייק סאליבן, במסגרת מה שנקרא בהמשך הערוץ האסטרטגי. ההצהרה שפרסמה התקשורת הממלכתית הסינית לאחר הפגישה, שנועדה לבסס קרקע יציבה ליחסים המתוחים, ממחישה את החשיבות שנתן הצד הסיני לפתרון מחלוקות בין המדינות, ייצוב היחסים, הבהרת העמדה הסינית בנושא טאיוואן והאינדו-פסיפי, כמו גם מלחמת רוסיה-אוקראינה (Delaney, 2023). נושאים אלו חזרו לאורך הפגישות בין הצדדים השונים.

מרתון הפגישות נשמר בגדר שיח אסטרטגי בלבד, ללא שינוי מהותי במדיניות הסינית או האמריקאית. נדמה שמבחינת שני הצדדים, מטרת הערוץ האסטרטגי והפגישות הדיפלומטיות הייתה לייצב את היחסים בין המדינות וליצור מצג של רגיעה. הצדדים היו מודעים לכך שהפגישות לא נועדו לפתור בפועל את המחלוקות הקיימות ביניהם בנושאים שונים. הערוץ האסטרטגי הניח את היסודות לשינוי בגישת ארצות הברית, שהתבטאה באימוץ הדרגתי של הגישה הסינית לניהול סכסוכים – התמקדות בנושאים משותפים תוך התעלמות או דחיקה של הנושאים השנויים במחלוקת. גישה זו אפשרה לשני הצדדים להגיב באמצעים דיפלומטיים בלבד, מבלי לנקוט צעדים ממשיים או לשנות מדיניות בפועל. במקרים מסוימים אף בחרו נציגי ארצות הברית להימנע מהעלאת סוגיות שבמחלוקת בפגישות רשמיות, כחלק מהמאמץ לשמר יציבות ולמנוע הסלמה. האימוץ של אופן ההתנהלות הסיני סייע לשני הצדדים לנהל את המתחים ביניהם, לייצב את היחסים, לצמצם חיכוכים גלויים ולהותיר את הסוגיות הרגישות מחוץ לסדר היום.

שלה. הקווים האדומים של שי הדגישו את ניסיונו להישאר בגבולות המוכרים, ואולי אף להימנע מקווים אדומים מעוררי מחלוקת כמו ים סין הדרומי. סין ודאי לא הייתה מוכנה שארצות הברית תקיים באזור פעילות צבאית, אך הנשיא שי בחר להימנע מאזכור נושא זה ונצמד לנושאים פחות שנויים במחלוקת, שבהם הסטטוס קוו אינו צפוי להשתנות. למרות הסגנונות השונים אף אחת מהמעצמות לא נקטה צעדים מדיניים חריפים, וגם כאשר המסרים בין השתיים כללו אזהרות או הצבת קווים אדומים – הם נותרו בגבולות השיח בלבד. שני הצדדים הקפידו לא לאיים בצעדים קונקרטיים ולא יישמו צעדי תגובה כבדי משקל, גם בנושאים שבמחלוקת. התמודדות זו מחזקת את התמונה הכוללת: ניהול רטורי של המתיחות תוך הימנעות מהחרפתה בפועל, בהתאם לגישה הסינית.

סכסוכים אזוריים

בתקופת כהונתו של ביידן נדון נושא הסכסוכים האזוריים כ־400 פעמים – 86.33 אחוזים מכלל הפגישות. בקטגוריה זו נכללות שיחות על טאיוואן, מלחמת רוסיה-אוקראינה ומלחמת ישראל-חמאס. עם פלישת רוסיה לאוקראינה בינואר 2022 הפך נושא המלחמה באירופה למוקד בדיונים בין הצדדים. בשנת 2023, לעומת זאת, עלה היקף השיח על הסכסוכים האזוריים בשל המתיחות בפיליפינים ומלחמת ישראל-חמאס. מגמה זו מצביעה על התגברות השיח הישיר והמרומז בזירות אזוריות, תוך שמירה על דומיננטיות של הסכסוכים האזוריים שבהם סין וארצות הברית מעורבות בצורה ישירה או עקיפה. למרות חשיבותם של נושאים אלה, ההתמודדות עם חילוקי הדעות הייתה בעיקרה רטורית בלבד. ארצות הברית אימצה את הגישה הסינית לניהול סכסוכים ונמנעה מלהאשים את סין בהגברת המתיחות בזירות אלו, למרות הראיות הרבות לפעולות של האחרונה בזירות מתוחות כמו טאיוואן, אוקראינה וישראל.

סוגיית טאיוואן

זהו הנושא היחיד שהעלה כל אחד מהצדדים בכל אחת מן השיחות בין הנשיא ביידן לנשיא שי, כשכל אחת מהמדינות עמדה על שלה ודבקה במדיניות שהייתה נהוגה לפני השיחות. סין הדגישה בכל פגישה כי הסוגיה הטאיוואנית היא סוגיית ליבה ביחסים בין המעצמות וכן קו אדום, שהפרתו אינה מתקבלת על הדעת. בייג'ינג ממסגרת את יחסה לטאיוואן בהתאם ל"עקרונות סין אחת", שאותו מכנה וושינגטון "מדיניות סין אחת", שלפיו המפלגה הקומוניסטית הסינית היא הממשלה הלגיטימית היחידה משני צידי המצר. ארצות הברית, לעומת זאת, המשיכה גם בתקופת הנשיא ביידן ללכת

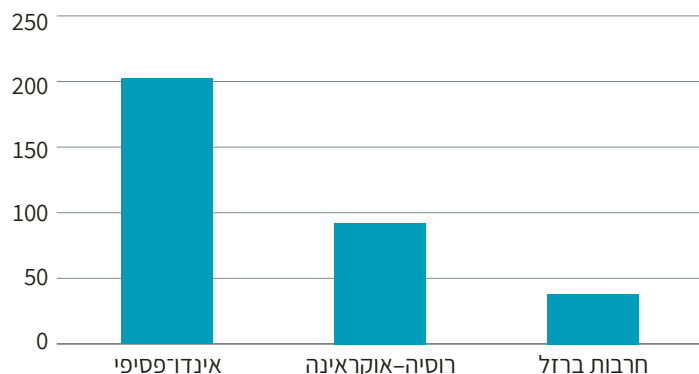
ריבוי המפגשים מצביע על בחירת הצדדים להפעיל מנגנון מואץ של שיח דיפלומטי (52 פגישות בשנה זו, לעומת כמחצית ממספר זה בשנים אחרות) לייצוב היחסים, גם כאשר חילוקי הדעות נשארו בעינים. התפתחות זו אומנם רצויה אך אינה מובנת מאליה, שהרי המעצמות יכלו לבחור בהסלמה, בדרכים כוחניות יותר שיחייבו ויתורים מהצד השני, או פשוט בהזנחת הקשר עד שיידרדר.

השיא הגיע כאשר שנת 2023 הסתיימה במפגש בין מפקדי הצבאות של המדינות – מפגש שכמוהו לא התרחש מאז הנתק בין הממסדים הביטחוניים של המדינות לאחר ביקורה של פלוסי בטאיוואן. המפגש בין מפקדי הצבאות לא לווה בצעדים קונקרטיים נוספים לשיקום האמון הצבאי – דפוס המחזק את הרושם שמטרת המפגשים בין הבכירים הסינים והאמריקאים הייתה לבסס מנגנון להרגעת מתיחות תוך אימוץ הגישה הסינית לניהול סכסוכים והתעלמות או דחיקה לשוליים של נושאי חיכוך, מתוך הבנה שנקודות המחלוקת העיקריות יישארו בעינין.

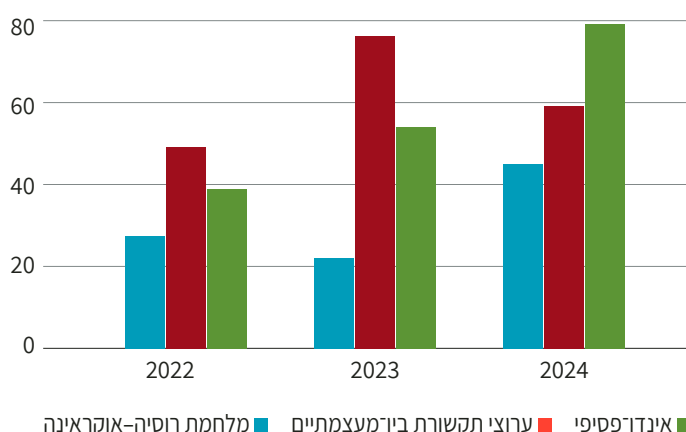
הבכירים ביותר בממשלים, הנשיאים שי וביידן, נפגשו שלוש פעמים בארבע שנים אלה ושוחחו בטלפון או בשיחת וידאו עוד פעמיים. לשני הנשיאים סגנון רטורי שונה אך הם חתרו לאותה מטרה – שיתופי פעולה רחבים היכן שניתן, ללא התמקדות בנושאים שנויים במחלוקת או התבטאויות חריפות מדי, שעלולות להוביל להסלמה. ככלל, בעוד שהנשיא ביידן שיווה לדבריו טון מעשי והעדיף להתמקד באופן ישיר בנושאים שבהם יכולות המעצמות לשתף פעולה, הנשיא שי בחר בשיח מבוסס אידיאולוגיה. כבר בפגישתם הראשונה קבע הנשיא שי שלושה עקרונות וארבעה נושאים חשובים שצריכים לעמוד בבסיס הקשר; בשנייה סיפר לביידן על תהליכים חברתיים פנימיים בסין ועל ההיסטוריה של טאיוואן; בשלישית על מודרניזציה; ברביעית על החזון ליחסים; ובאחרונה סיכם מהם הלקחים שיש ללמוד מהיחסים בין המדינות.

את פגישתם האחרונה ניצל הנשיא שי כדי לשלוח מסר לממשל האמריקאי הבא וקבע "ארבעה קווים אדומים" שאותם, לדבריו, "אין לאתגר או לחצות: "שאלת טאיוואן"; דמוקרטיה וזכויות אדם; "המערכת והדרך של סין" (שיטת הממשל והתנהלותה); והזכות של סין לפיתוח (Xinhua, 2024b). קיבוץ ארבעת הנושאים הללו יחד חושף מה באמת מפריע לנשיא שי: התערבות אמריקאית בנושאים שהוא תופס כנושאים פנים-סיניים, בין שמדובר בטאיוואן, שאותה הוא תופס כמחוז סיני מורד, בסגנון הממשל והיחס למתנגדי משטר ולמיעוטים אתניים, או באג'נדה הכלכלית של סין ויכולות הייצור

אזכורי הסכסוכים האזוריים השונים בשיחות סין-ארצות הברית בין השנים 2021-2024

אזכורים של נושאים שונים בשיח הבין-מעצמתי, 2022-2024

על חבל דק ולהביע עמדה דואלית, שמצד אחד מכירה בסין כנציגה הלגיטימית היחידה של סין וטאיוואן גם יחד, אך מצד שני מקיימת קשרים ענפים עם טאיוואן הכוללים גם סחר ניכר בנשק, למורת רוחה של סין. בפגישתם הראשונה של הנשיאים, שהתקיימה בנובמבר 2021 במתכונת וירטואלית בשל מגפת הקורונה, האשים נשיא סין את טאיוואן בניסיון לחפש תמיכה אמריקאית בעצמאות האי, ואף איים במרומוז על מקבילו האמריקאי באומרו ששיתוף פעולה אמריקאי יהיה "מאוד מסוכן, בדיוק כמו לשחק באש, ומי שמשחק באש – נשרף" (Embassy of the People's Republic of China, 2021). למרות מרכזיות הסוגיה עבור שתי המעצמות, סין וארצות הברית לא תרגמו את ההתבטאויות לצעדים מעשיים, ונדמה שהעלאת סוגיה זו בכל אחת מהפגישות הייתה לא הרבה יותר ממס שפתיים ולא נעשה ניסיון לשנות את הסטטוס קוו. אחת משתי המעצמות אזכרה את האזור במהלך הפגישות, אך הן לא פתחו בהאשמות הדדיות חמורות ולא הביעו רצון להגביר את הפעילות הצבאית. במהלך כל התקופה ספינות ומטוסים של צבא השחרור העממי המשיכו לחצות את קו האמצע במצר טאיוואן בלי לגרור תגובה אמריקאית משמעותית, וזאת למרות ההתבטאויות החריפות והמדיניות האמריקאית, המתנגדת נחרצות להגברת המתיחות במצר. מכאן עולה כי למרות ההתבטאויות התקיפות בחר ממשל ביידן לאמץ את הגישה הסינית ולנסות לייצב את המחלוקת עם סין, ולא לפתור אותה באמצעות פעולות דיפלומטיות או צבאיות משמעותיות.

מלחמת רוסיה-אוקראינה

מלחמת רוסיה-אוקראינה הציבה את סין וארצות הברית בצדדים מנוגדים של הסכסוך באירופה, אך גם במקרה זה הן בחרו לא להסלים את המתיחות שהתגלעה בין בעלות בריתן, אלא לנסות לתעל את המתח הנובע מחילוקי הדעות בנושא המלחמה למדינות ולסוגיות שונות. בעוד שסין התבטאה פעם אחר פעם בעד "הסכם שלום הוגן, מתמשך ומחייב" באוקראינה (Ministry of Foreign Affairs, 2025), והנשיא שי אף הציע לנשיא ביידן שמדינות נאט"ו ינהלו שיח עם רוסיה (Shala et al., 2022), מאחורי הקלעים אמר שר החוץ הסיני למנהיגי אירופה כי סין אינה רוצה לראות את רוסיה מפסידה באוקראינה משום שהיא חוששת כי ארצות הברית תתמקד בסין אחרי המלחמה (Birmingham, 2025). בניגוד להתבטאויות המפייסות כלפי חוץ בצד הסיני, ארצות הברית תמכה באוקראינה באופן מוצהר, התנגדה לפלישה הרוסית ואף ביקשה לגבש קואליציה

ארצות הברית המשיכה גם בתקופת הנשיא ביידן ללכת על חבל דק ולהביע עמדה דואלית, שמצד אחד מכירה בסין כנציגה הלגיטימית היחידה של סין וטאיוואן גם יחד, אך מצד שני מקיימת קשרים ענפים עם טאיוואן הכוללים גם סחר ניכר בנשק, למורת רוחה של סין.

מערכת ליצור תמיכה באוקראינה (Clark & DOD News, 2024). למרות העמדות המנוגדות הקפידו המדינות על ניהול שיח זהיר עוד לפני פרץ המלחמה. יומיים לפני הפלישה נדון הנושא בשיחת טלפון בין שר החוץ הסיני וואנג יי למזכיר המדינה האמריקאי אנתוני בלינקן. בשיחה הדגיש וואנג כי "על כל הצדדים לנהוג בזהירות ולפתור את המשבר באמצעות דיאלוג", בעוד שבלינקן הדגיש את "התמיכה בלתי מעורערת בריבונותה ובשלמותה הטריטוריאלית של אוקראינה" (Ng, 2022), אך לא ביקש מסין להשתמש במעמדה

הדעיכה בשיח על המלחמה וההתבטאויות האמריקאיות מראות כיצד אימצו סין וארצות הברית את הגישה הסינית לניהול משברים. סין הקפידה לדחוק את סוגיית המלחמה לשולי סדר היום, מבלי לתמוך פומבית במי שהכריזה על שותפות ללא גבולות עימה, אך גם מבלי לגנותה. לעומתה ארצות הברית חזרה על עמדותיה בנושא באופן נחרץ וברור אך נמנעה מהסלמה ישירה מול סין, גם כאשר היה בידה מידע מודיעיני כי סין מסייעת לרוסיה במאמץ המלחמתי, ואף נמנעה משיח מעמיק על הנושא כאשר שיח כזה היה מחייב אותה לדון בסיוע הסיני לרוסיה.

המזרח התיכון ומלחמת חרבות ברזל

זירה אזורית נוספת שבה התגלעה מתיחות בתקופה זו היא המזרח התיכון. למרות שלא התקיים סכסוך ישיר בין סין לארצות הברית בזירה זו, אין פירוש הדבר שהמעצמות לא התחרו זו בזו, אלא המתח תועל לצדדים שלישיים – כלומר סין וארצות הברית התחרו זו בזו בעקיפין. במובן זה המזרח התיכון שימש קרקע למאבק השפעה בין המעצמות לאורך תקופת כהונתו של ביידן. מלחמת חרבות ברזל שפרצה עם פשיטת אלפי מחבלי חמאס לדרומה של מדינת ישראל הקשתה במידה רבה על דיאלוג ישראל-פלסטיני, ובשל כך על האפשרות שדיאלוג כזה ייעשה בתיווך סין, שנתפסת על ידי ישראל כמוטה כנגדה. המלחמה גם הפכה במהרה לזירה עקיפה נוספת להתגוששות דיפלומטית בין סין לארצות הברית. המדיניות הסינית הייתה התמקדות בפיתוח כלכלי אזורי תוך שימור קשרים כלכליים ודיפלומטיים עם ישראל, תוך שהיא מגנה בחריפות את ישראל ואת ארצות הברית בזירה הבינלאומית (בן צור, 2025). בניגוד לסין, ארצות הברית התייבשה לימין ישראל כמעט ללא סייגים ותמכה בה דיפלומטית וצבאית. גם בנושא זה, למרות הפעולות המנוגדות של סין וארצות הברית, מתח זה לא הוביל להידרדרות ביחסים. המדינות כמעט לא הזכירו את ישראל והפלסטינים בשיחותיהן, ונדמה שהתעלמו מהמלחמה בשיחותיהן כמעט לגמרי.

מועצת הביטחון של האו"ם, שבה שתי המעצמות הן חברות קבועות המחזיקות בזכות וטו, היא הזירה המרכזית שבה מנגחות סין וארצות הברית זו את זו בהקשרי מלחמת חרבות ברזל ובכלל, במעין "עימות הצהרות". שתי המדינות העלו להצבעה בפורום החשוב החלטות הקשורות במלחמה, וכל מעצמה הטילה וטו על הצעת האחרת. סין הסבירה את השימוש שלה בזכות הווטו על הצעה אמריקאית הקובעת כי לישראל יש את הזכות להגן על עצמה (Magid, 2023), בטענה שההצעה אינה קוראת להפסקת אש ולעצירת הלחימה. ההצעה

החדש כ"שותפה ללא גבולות" של רוסיה, כדי לרסן את הפלישה לאוקראינה.

חודש לאחר מכן ניהלו מנהיגי שתי המדינות שיחה וירטואלית שיכלה להעיד לכאורה על גישה אמריקאית תקיפה יותר. בסיכום השיחה שפרסם הצד הסיני נכתב כי "הנשיא ביידן הסביר את עמדת ארצות הברית והביע נכונות לתקשר עם סין כדי למנוע החמרה של המצב" (Ministry of Foreign Affairs, 2022). בפרסום האמריקאי, לעומת זאת, נכתב כי הנשיא ביידן "תיאר את ההשלכות שיהיו אם סין תספק תמיכה חומרית לרוסיה בעת שזו מבצעת התקפות אכזריות נגד ערים ואזרחים באוקראינה" (The White House, 2022a). הנשיא ביידן אכן התבטא באופן חריף יותר כלפי הנשיא שי, אך לא מימש איומים אלו. ארצות הברית הטילה את הסנקציות הראשונות שלה על חברות סיניות שסייעו למלחמה באוקראינה רק בסוף 2024 (Tang, 2024b). אם כך, למרות ההתבטאות החריפה יותר של הנשיא ביידן, שיחה זו שיקפה דינמיקה של ניהול שיח זהיר, למרות פערים גדולים בין הצדדים. כל צד הדגיש את עמדתו מבלי לדרדר את השיח לעימות דיפלומטי גלוי. בחירה רטורית זו יכולה להעיד על רצון שני הצדדים להימנע מהתמקדות בנושאים שנויים במחלוקת שברור כי לא תהיה ביניהם הסכמה בעניינם, וזאת מתוך רצון משותף להימנע מהסלמה גם כאשר הנושא שעל הפרק גורר אי-הסכמות קיצוניות, שבצידן השלכות מרחיקות לכת.

בחודשים אלה נוספו ראיות לסיוע סיני לרוסיה, אך ממשל ביידן המעיט בחשיבות הסיוע בפגישות עם סין, כשהתמקד בזכויותיה של אוקראינה ולא באגרסיביות הרוסית ובסיוע הסיני שמאפשר לגופים רוסיים המעורבים במלחמה להמשיך לפעול באופן רציף.

סין וארצות הברית המשיכו במהלך מלחמת רוסיה-אוקראינה במגמה זו של ניהול מתחים במקום חתירה לפתרון, והשיח המשותף שלהן על המלחמה דעך בהדרגה. בשנת 2023 פחת מספר האזכורים של המלחמה, אף שהמעצמות היו שרויות בעיצומו של מרתון הפגישות, למרות שסוגיית אוקראינה המשיכה להיות סוגיית ליבה במדיניות החוץ האמריקאית. בחודשים אלה נוספו ראיות לסיוע סיני לרוסיה, אך ממשל ביידן המעיט בחשיבות הסיוע בפגישות עם סין, כשהתמקד בזכויותיה של אוקראינה ולא באגרסיביות הרוסית ובסיוע הסיני שמאפשר לגופים רוסיים המעורבים במלחמה להמשיך לפעול באופן רציף (The White House, 2022b).

סין וארצות הברית היו בגדר גינונים דיפלומטיים בלבד, שלא שיקפו מחויבות אמיתית לפתרון הבעיה.

כאשר הציעה וושינגטון לסין להצטרף לכוח המשימה הרב-לאומי הפועל נגד איום החות'ים על נתיבי השיט, סין סירבה, למרות שגם ספינות סיניות יוצאות נשכרות מהמעבר החופשי והבטוח במצר באב אל-מנדב, שמקורה של רוב הסחורה העוברת בו הוא סין.

כאשר הציעה וושינגטון לסין להצטרף לכוח המשימה הרב-לאומי הפועל נגד איום החות'ים על נתיבי השיט, סין סירבה (Van Staden, 2023), למרות שגם ספינות סיניות יוצאות נשכרות מהמעבר החופשי והבטוח במצר באב אל-מנדב, שמקורה של רוב הסחורה העוברת בו הוא סין. סירוב זה סימל לא רק את החשש וחוסר הרצון הסיני להצטרף ליוזמות שמובילה ארצות הברית אלא גם את הנטייה הסינית הכללית לא להתערב צבאית בסכסוכים במקומות אחרים בעולם, ואת העדיפות הסינית לאפשר לארצות הברית לבצע פעולות שיטור עולמיות ולחסוך מעצמה סיכונים ומחירים לא הכרחיים. זהו מקרה נדיר ביחסים בין המדינות בתקופת ממשל בידן, שבו ניסתה ארצות הברית לחזור לשיטה שלה לפתרון משברים – ניסיון לחתור לפתרון. סין לא שיתפה פעולה עם הניסיון האמריקאי לחזור לשיטה זו, וארצות הברית לא הגיבה באיום או בכעס אלא ויתרה.

התייצבות ארצות הברית לימין ישראל היא עובדה שמעוגנת במעשים, ביניהם ביקורים תכופים של בכירי ממשל אמריקאים בישראל, שליחת נוסאות מטוסים לאזור בתגובה לאיומים מצד איראן והנאום המפורסם שבו נשיא ארצות הברית דאז, ג'ו ביידן, הזהיר מפני פתיחת חזיתות נוספות נגד ישראל. כל אלה לא רק המחישו לסינים, שוב, שישראל נטועה עמוק ב"מחנה" האמריקאי-מערבי, אלא גם בניגוד לתאוריה שניסו לבנות בשנים האחרונות, ארצות הברית אינה נסוגה מהמזרח התיכון. תאוריה זו, אילו התבררה כנכונה, הייתה מסייעת לבייג'ינג לצייר את ארצות הברית כבעלת ברית לא אמינה ולקרב אליה את מדינות המפרץ, ואולי אף את ישראל, גם אם במידה פחותה מאוד.

בתגובה למה שסין תופסת כבחירת צד חד-משמעית על ידי ארצות הברית, בייג'ינג מנסה לצייר את עצמה ואולי אפילו רואה עצמה "ניטרלית" וכזו שאינה תומכת באחד הצדדים הלוחמים. תפיסה זו מאפשרת לה, לדידה, לבקר את ארצות הברית על מה שבעיני סין היא תפיסה מוסרית לקויה ומוסר כפול. טענות אלה וכן קעקוע המוניטין האמריקאי והביקורת עליו משמשים את בייג'ינג

האמריקאית, לפי שגריר סין באו"ם, "אינה מאוזנת באופן קיצוני ומבלבלת בין צודק ללא צודק" (Permanent Mission of China, 2023).

ארצות הברית הטילה וטו על הצעה סינית במועצת הביטחון של האו"ם שקראה להפסקת אש, בטענה שזו לא גינתה את חמאס (Lederer, 2023) – החלטה שגררה כצפוי גינויים סיניים. הגינויים הסיניים לארצות הברית באו"ם הגיעו לא רק לאחר הטלות וטו הדדיות במועצת הביטחון אלא גם בנקודות ציון חשובות במלחמה, תוך חידוד הפער הרטורי בין המעצמות. במלאת שנה למלחמה גינה גנג שואנג, סגן שגריר סין באו"ם את ארצות הברית במילים חריפות: "לולא ההגנה של ארצות הברית על צד אחד שוב ושוב, החלטות רבות במועצה זו [מועצת הביטחון של האו"ם] לא היו נדחות או מופרות באופן בוטה", אמר, ואף הוסיף שארצות הברית צריכה להשתמש בהשפעתה כדי "לדחוף את ישראל לעצור את הפעולות הצבאיות שלה ללא דיחוי, כנדרש בהחלטות המועצה, ולתת לפלסטינים הסובלים זה זמן רב הזדמנות לחיות" (Khalik, 2024). הצהרות אלה מהצד הסיני, חריפות ככל שהיו, לא הובילו להחרפה דיפלומטית ביחסים בין סין לארצות הברית בדמות ניתוק או צמצום מנגנוני שיח בין המעצמות, כפי שהוכיחה סין שהיא יודעת לעשות בעבר, ואף לא הוטחו ישירות בנציגים האמריקאים אלא מעל בימת האו"ם (U.S. Indo-Pacific Command, 2024; Xinhua, 2024a).

שיח רשמי בין המעצמות בנושא המלחמה התקיים גם מחוץ לכותלי האו"ם, אם כי באופן מצומצם. שר החוץ של סין וואנג יי שוחח מספר פעמים עם מקבילו האמריקאי, מזכיר המדינה אנתוני בלינקן, ואף עם היועץ לביטחון לאומי של בידן, ג'ייק סאליבן. שבוע בלבד לאחר פרוץ המלחמה, ב-14 באוקטובר 2023, העלה וואנג בפני בלינקן את הצורך בכינוס ועידת שלום בינלאומית שתביא לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני (Consulate General, 2023). בשיחה שניהלו שרי החוץ באותו שבוע אמר וואנג יי למקבילו האמריקאי כי "העדיפויות המיידיות הן השגת הפסקת אש והפחתת המתחים, כדי למנוע את החרפת המשבר ההומניטרי" (Xinhua, 2023).

לעומת הפרסום הסיני, בהצהרת הבית הלבן נכתב כי ארצות הברית פנתה לסין במסגרת המגעים הדיפלומטיים שלה לטובת ישראל, ובשיחה אמר שר החוץ האמריקאי למקבילו הסיני כי על חמאס לחדול מההתקפות ולשחרר את החטופים (U.S. department of State, 2023). ההתבטאויות של סין וארצות הברית לאחר השיחות יכולות היו להתפרש כרצון של ממש לשחק פעולה ולפעול לסיום המלחמה. ואולם ההצהרות של

בהדיפת טענות שמשימעות נגדה מדינות המערב, וארצות הברית בראשן. לצד זאת, סין גם מעוניינת לבדל את עצמה ממקבילתה המערבית. בעוד שווינגטון נתפסת כתומכת במדינות המערביות והמפותחות, סין מעוניינת לנצל את הסכסוך הישראלי-פלסטיני, כמו גם התפתחויות גיאופוליטיות אחרות, כדי למצב את עצמה כמייצגת את המדינות המתפתחות.

בעוד שווינגטון נתפסת כתומכת במדינות המערביות והמפותחות, סין מעוניינת לנצל את הסכסוך הישראלי-פלסטיני, כמו גם התפתחויות גיאופוליטיות אחרות, כדי למצב את עצמה כמייצגת את המדינות המתפתחות.

סיכום

ערב השבעתו של הנשיא ביידן בינואר 2021 הייתה מערכת היחסים בין סין וארצות הברית מתוחה מאוד. בארבע השנים הללו עברו על יחסי שתי המדינות טלטלות רבות נוספות, קטנות וגדולות, ששיאן בביקור יושבת ראש בית הנבחרים האמריקאי בטאיוואן ובבלון סיני שנתפס מרחף מעל שטח ארצות הברית. לאירועים אלה ואחרים לאורך ארבע שנות כהונת ממשל ביידן היה פוטנציאל להגביר את המתיחות בין המעצמות ואף לגרום להידרדרות משמעותית ביחסים ביניהן. נראה שתוצאה שלילית זו נמנעה בהחלטה של שני הממשלים, הסיני והאמריקאי, לפעול להפחתת המתיחות באמצעות קיום שיח שוטף מהדרגים הבכירים ביותר ועד דרגי העבודה, תוך התמקדות באזורים שבהם אפשר לשתף פעולה, ולא באזורי חיכוך ואי-הסכמה. החלטה זו, שניתן לאפיינה כהתנהלות על פי הגישה הסינית, המתמקדת במשותף ולא במפריד, באה לידי ביטוי באמצעים רטוריים ומעשיים כאחד. מבחינה רטורית השתדלו בכירי שני הממשלים, בכללם הנשיאים, להתבטא בצורה שמעודדת שיתוף פעולה ומצמצמת את השלכותיהם השליליות של משברים ביחסים.

באופן מעשי, חלק הארי של כהונת ביידן התאפיין בסדרת מפגשים אינטנסיבית בין בכירים ודרגי עבודה בשתי המדינות, שנועדו לבנות ולתחזק מנגנוני התייעצות, עדכון ועבודה משותפת. הבחירה להתנהל בצורה זו יכולה להיות גם מאפיין של ניהול מתיחות בין שתי מעצמות גדולות, שמבינות כי אין להן ברירה אלא ליצור מנגנוני הידברות כדי למנוע הידרדרות שתוביל לעימות חזיתי מסוכן.

מלחמת חרבות ברזל שינתה את נקודת המבט הישראלית, אם לא בהיבט המעשי אזי בהיבט התודעתי. לאורך המלחמה גינתה סין את פעולותיה של ישראל,

בעוד שארצות הברית בתקופת ממשל ביידן עמדה לצידה כמעט ללא סייג. ניסיון זה צריך להבהיר לישראל שאל לה לשנות את הזיקה הפרו-מערבית והפרו-אמריקאית ועליה לנקוט מדיניות ברורה – שיתוף פעולה כלכלי ואזרחי עם סין כשותפת סחר מרכזית של ישראל אינטרס בשימור היחסים הכלכליים עימה, לצד המשך היחסים האסטרטגיים עם ארצות הברית והעצמתם. לצד זאת, ישראל תתקשה להתעלם מהעמדה הסינית הבעייתית כלפיה, שאינה צפויה להשתנות לטובה ככל שתימשך המלחמה ברצועת עזה, למרות שיפורים טקטיים בחודשים האחרונים (בן צור, 2025). חשוב לזכור גם שישראל והמלחמה בין ישראל לחמאס לא היו בראש סדר העדיפויות של המעצמות, גם אם היו כר פורה לניגוח הדדי. למעשה, ישראל והמלחמה נדונו בין המעצמות מעט מאוד, אולי מתוך הבנה שיש מחלוקת עמוקה ביניהן בסוגיה ופוטנציאל שיתוף פעולה מועט ביניהן בנושא זה, בדומה למלחמת רוסיה-אוקראינה.

יחסן של שתי המעצמות למלחמת חרבות ברזל הבהירה מעל לכל ספק שהיריבות ביניהן אינה מונעת רק, ואולי אף לא בעיקר, מהתנגשות אינטרסים, אלא מהבדלים אידיאולוגיים מהותיים ביניהן, שאף הוגדרו כ"קרב רעיונות". בעוד שאחת רואה עצמה כמובילת העולם המתפתח ואבירת תנועות השחרור הלאומי המהפכניות, השנייה רואה עצמה כמנהיגת העולם החופשי ומגינת הדמוקרטיה. נותר לראות אם הגישה הסינית לניהול היחסים בין המעצמות, שכאמור אומצה על ידי ממשל ביידן, תאומץ גם על ידי ממשל טראמפ השני. אינדיקציות ראשונות מראות כי בעוד שהנשיא ביידן בחר במתינות ובדחיקת מחלוקות לשוליים, הנשיא טראמפ בוחר בגישה ההפוכה שבמרכז לחץ כבד משקל באמצעות הטלת מכסים גבוהים ועימות חזיתי בנושאים שבמחלוקת בין המעצמות, לצד ניסיונות ליצירת קשר אישי עם הנשיא שי. נדמה שטראמפ פחות צפוי להתעמת עם סין בנושאים שנויים במחלוקת שאינם כלכליים, שהם משמעותיים פחות עבורו. לראיה, ממשלו הודיע שיבחן מחדש חלקים מברית AUKUS (Reuters, 2025) המטרידה מאוד את סין, אשר נוסדה בתקופת ממשל ביידן.

בסיכום ארבע השנים הללו סין יכולה לציין שהיא הצליחה במידת מה להוכיח לארצות הברית שכדאי לה להתחשב בדעתה של סין, באינטרסים ובקווים האדומים שלה, ואף לאמץ את גישתה ליחסים הבין-מעצמתיים. ניתוק מרבית ערוצי התקשורת בין המעצמות לאחר ביקורה של ננסי פלוסי בטאיוואן היה סימן ברור לכך שסין מתכוונת להתייחס ברצינות המרבית למה שהיא תופסת כתמיכה אמריקאית, גם אם לא נשיאותית, בעצמאות

מקורות

בן צור, ר' (2025, 6 באוגוסט). **ניטרליות מוטת: הרטוריקה של סין ביירות ההסלמה במזרח התיכון**. מבט על, גיליון 2024, המכון למחקרי ביטחון לאומי. <https://tinyurl.com/s7zcy4bb>

AFP (2021, June 14). China accuses G7 of 'manipulation' after criticism over Xinjiang and Hong Kong. *The Guardian*. <https://tinyurl.com/3z5245y9>

American Institute in Taiwan (2024, February 22). *US congressional delegation visits Taiwan*. <https://tinyurl.com/msbxdwbh>

BBC News (2021a, March 19). *US and China trade angry words at high-level Alaska talks*. <https://tinyurl.com/yc83p6rw>

BBC News (2021b, September 17). *AUKUS: China denounces US-UK-Australia pact as irresponsible*. <https://tinyurl.com/3afpe4ua>

Birmingham, F. (2025, July 4). Exclusive | China tells EU it does not want to see Russia lose its war in Ukraine: sources. *South China Morning Post*. <https://tinyurl.com/4m9dm6t5>

Clark, J., & DOD News (2024, April 25). *U.S.-led Ukraine Coalition to Meet Amid Renewed Momentum*. U.S. Department of War. <https://tinyurl.com/fzzdu6hk>

CNA (2021, March 20). *After fiery start, US conclude 'tough' talks with China*. <https://tinyurl.com/9azj2uey>

Collinson, S. (2021, June 14). *Biden pushes China threat at G7 and NATO, but European leaders tread carefully*. CNN. <https://tinyurl.com/43e3wufw>

Consulate General of the People's Republic of China in New York (2023, October 16). *Wang Yi talks with Blinken over phone on Palestinian-Israeli conflict, China-US ties*. <https://tinyurl.com/22bacd6b>

Delaney, R. (2023, May 11). *Top US and China envoys meet in Vienna, the highest in-person engagement since Xi and Biden in November*. *South China Morning Post*. <https://tinyurl.com/ykdu2jnv>

Embassy of the People's Republic of China in the United States (2021, November 16). *President Xi Jinping Had a Virtual Meeting with US President Joe Biden*. <https://tinyurl.com/5n8ujsj5>

Everington, K. (2021, September 24). *US house passes bill inviting Taiwan to take part in 2022 RIMPAC*. Taiwan News. <https://tinyurl.com/2bdac9hy>

Evron, Y. (2015). China's Diplomatic Initiatives in the Middle East: The Quest for a great-power role in the region. *International Relations*, 31(2), 125-144. <https://doi.org/10.1177/0047117815619664>

Herb, J., & Cheung, E. (2022, August 2). *US house speaker Nancy Pelosi lands in Taiwan amid threats of Chinese retaliation*. CNN. <https://tinyurl.com/3p3524nk>

Jakes, L., & Myers, S.L. (2021, March 19). *Tense talks with China left U.S. 'cleareyed' about Beijing's intentions, officials say*. *The New York Times*. <https://tinyurl.com/bdzk59yy>

Kewalramani, M. (2025, April 21). *CFAU President Wang Fan analyses China's Neighbourhood Diplomacy Approach*. Tracking People's Daily. <https://tinyurl.com/37c66m4r>

טאיוואן. אולי חשוב מכך, המשבר שיצרה סין אפשר לה לבחון את מחויבות ארצות הברית להמשך הסדר הקיים ולקיומה של תקשורת בין-מעצמתית למניעת הסלמה. ארצות הברית הגיבה במהירות ובאופן שיש להניח שאפילו סין לא צפתה, ושלחה רכבת אווירית של בכירי ממשל מזרחה כדי לנסות לצמצם את הפערים בין המדינות. בכירים אלה שוחחו עם מקביליהם הסינים על נושאים שבהם ניתן לשתף פעולה, תוך דחיקת נושאים שנויים במחלוקת – גישה שמחשישה את נכונותם לאמץ את הגישה הסינית.

גישה זו הוכיחה את עצמה כיעילה והקשרים בין המעצמות חזרו בהדרגה למסלולם. התיאום הצבאי היה האחרון ששב למסלולו, אולי כבחירה מודעת של סין לחכות עם הדבר החשוב ביותר לארצות הברית לסוף, כמו כדי לבחון שהיא מתנהגת כראוי ואינה חוצה את הקווים האדומים שהציבה סין. ואכן, אחרי תקרית פלוסי לא התקיימו עוד ביקורים של בכירים בממשל ביידן בטאיוואן, אלא רק ביקור של משלחת חברי קונגרס (American Institute in Taiwan, 2024), שזכתה גם היא לגינוי סיני (aTang, 2024), כשנה וחצי לאחר מכן. העובדה שגישה זו אומצה ועבדה מעידה בראש ובראשונה על נכונותו של ממשל ביידן לקבל את דרכי העבודה של סין, ועל פתיחות מסוימת לנקוט שיטות שונות מתוך הבנה שהיחסים הבין-מעצמתיים ומניעת הסלמתם חשובים יותר מהתעקשות על שיח ישיר על נושאים שבמחלוקת עמוקה. יתרה מכך, ייתכן כי שני הממשלים הבינו ששיח על הנושאים הנמצאים במחלוקת עמוקה ביניהם – כמו המלחמה בין רוסיה לאוקראינה ותמיכתה של סין במאמץ המלחמתי הרוסי – לא רק שלא יסייע בפתרון הסכסוך הרוסי-אוקראיני אלא גם ייצור מתיחות מסוכנת נוספת, הפעם בין סין לארצות הברית. הבנה זו חשובה משום שהיא מעין קבלה של הסדר העולמי שבו סין היא מעצמה עולה, וארצות הברית לא תמיד יכולה לכפות עליה את העדפותיה. לכן מוטב לדחוק הצידה את העיסוק בנושאים שעלולים להוביל להסלמה צבאית ולהתמקד באזורים שבהם ניתן לשתף פעולה.

אופיר דיין היא חוקרת (מלגאית) במכון למחקרי ביטחון לאומי, דוקטורנטית בלימודי ביטחון ובוגרת תואר ראשון ושני ביחסים בינלאומיים מאוניברסיטת קולומביה. מחברת הספר 'אינתיפאדה על ההדסון' (ידיעות ספרים, 2025). ofird@inss.org.il

תמי גולדנברג היא עוזרת מחקר במרכז למדיניות ישראל-סין ע"ש דיאן וגילפורד גלייזר במכון למחקרי ביטחון לאומי וסטודנטית לתואר שני בתוכנית ללימודי דיפלומטיה באוניברסיטת תל אביב. tamig@inss.org.il

- Khaliq, R. (2024, September 7). *China blames US for failure on ceasefire as war on Gaza nears one year*. AA. <https://tinyurl.com/rr3ahvym>
- Kube, C., & Lee, C.E. (2024, January 25). *U.S. intelligence officials determined the Chinese spy balloon used a U.S. internet provider to communicate*. NBC News. <https://tinyurl.com/2j2vrmce>
- Lederer, E.M. (2023, December 9). *US vetoes UN resolution backed by many nations demanding humanitarian ceasefire in Gaza*. AP. <https://tinyurl.com/bdfdtvsz>
- Magid, J. (2023, October 25). *Russia, China block US Security Council resolution backing Israeli right to self defense*. The Times of Israel. <https://tinyurl.com/hvnnmmxd>
- Magnier, M., & Wang, O. (2023, February 19). *China-US relations: At Munich meeting, Antony Blinken tells Wang Yi balloon incident 'must never again occur'*. South China Morning Post. <https://tinyurl.com/y7ef433s>
- Ministry of Foreign Affairs of The People's Republic of China (2022, March 19). *President Xi Jinping has a video call with US President Joe Biden*. <https://tinyurl.com/5n6c2ca4>
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China (2025, May 12). *Foreign Ministry spokesperson Lin Jian's regular press conference on May 12, 2025*. <https://tinyurl.com/aep8bbmz>
- Ng, T. (2022, February 22). *Beijing berates US for 'trying to include Taiwan in strategy to contain China'*. South China Morning Post. <https://tinyurl.com/2nycfnba>
- Pamuk, H. (2021, November 24). *U.S. invites Taiwan to its democracy summit; China angered*. Reuters. <https://tinyurl.com/yyuae8yk>
- Pamuk, H., Ali, I. Martina, M. (2023, February 4). *Blinken postpones China trip over 'unacceptable' Chinese spy balloon*. Reuters. <https://tinyurl.com/43h82hub>
- Permanent Mission of China to the United Nations (2023, October 25). *Explanation of vote by Ambassador Zhang Jun on the UN Security Council draft resolution regarding the Palestinian-Israeli situation*. <https://tinyurl.com/2jn6utrr>
- Plummer, R. (2022, August 4). *Taiwan braces as China drills follow Pelosi visit*. BBC. <https://tinyurl.com/4nzue7x>
- Reuters (2022, February 4). *Moscow-Beijing partnership has 'no limits'*. <https://tinyurl.com/3ctv5uzn>
- Reuters (2025, June 12). *Trump administration reviewing Biden-era submarine pact with Australia, UK*. CNN. <https://tinyurl.com/5fymsanr>
- Shalal, A., M. Martina, & R. Woo (2022, March 18). *After Biden-Xi call, U.S. warns China it could face sanctions if it backs Russia in Ukraine*. Reuters. <https://tinyurl.com/mw52re3j>
- Sevastopulo, D. (2024, August 25). *The inside story of the secret backchannel between the US and China*. Financial Times. <https://tinyurl.com/3pjv845x>
- Sun, D., & Zoubir, Y. (2018). *China's participation in conflict resolution in the Middle East and North Africa: A case of quasi-mediation diplomacy?* Journal of Contemporary China, 27(110), 224-243. <https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1389019>
- Tang, D. (2024a, February 22). *China demands the US stop any official contact with Taiwan following a congressional visit*. AP. <https://tinyurl.com/54u8auht>
- Tang, D. (2024b, October 17). *US imposes sanctions on Chinese companies accused of helping make Russian attack drones*. AP. <https://tinyurl.com/mu47mhmV>
- Tatlow, K.T. (2025, February 10). *Exclusive — Chinese spy balloon was packed with American tech*. Newsweek. <https://tinyurl.com/42zzxuc5>
- The White House (2022a, March 18). *Readout of President Joseph R. Biden Jr. call with President Xi Jinping of the People's Republic of China*. <https://tinyurl.com/3xtchba8>
- The White House (2022b, November 14). *Readout of President Joe Biden's Meeting with President Xi Jinping of the People's Republic of China*. <https://tinyurl.com/mw2533tk>
- U.S. Department of State (n.d.). *Conflict resolution*. <https://tinyurl.com/39rm677r>
- U.S. Department of State. (2023, October 14). *Secretary Blinken's call with People's Republic of China (PRC) Director of the Office of the Foreign Affairs Commission and Foreign Minister Wang Yi*. <https://tinyurl.com/42m2x8rc>
- U.S. Indo-Pacific Command (2024, September 9). *Readout of commander U.S. Indo-Pacific command call with PLA Southern Theater Commander*. <https://tinyurl.com/fxh4f5rf>
- Van Staden, C. (2023, December 20). *China doesn't join US led Red Sea force. China in the Global South Project*. <https://tinyurl.com/55kr5y2e>
- Wong, T., & Wang, F. (2023, February 17). *How has China reacted to the balloon saga?* BBC. <https://tinyurl.com/5ckcjdjh>
- WSJ (2025, January 15). *"It was the most tense moment": U.S. ambassador to China exit interview [Video]*. <https://tinyurl.com/dnna8mvk>
- Xinhua (2023, October 15). *Wang Yi talks with Blinken over phone on Palestinian-Israeli conflict, China-U.S. ties*. <https://tinyurl.com/2ucs4jx9>
- Xinhua (2024a, September 10). *Chinese, U.S. theater commanders hold video talk*. <https://tinyurl.com/msk7ujjp>
- Xinhua (2024b, November 17). *Xi says U.S. must not cross four red lines*. <https://tinyurl.com/bdhu562y>
- Xuanzun, L., & Yuandan, G. (2021, October 14). *China, Russia hold joint naval drill in Sea of Japan, display 'higher level of trust, capability'*. Global Times. <https://tinyurl.com/5n9xk7wd>
- Xuanzun, L., & Yuandan, G. (2023, July 26). *China, Russia to hold third joint naval patrol in West, North Pacific*. Global Times. <https://tinyurl.com/ypwehb2x>
- Yao, K. (2021, September 22). *China's high-tech push seeks to reassert global factory dominance*. Reuters. <https://tinyurl.com/4udavzdv>
- Yousif, B.N. (2023, February 10). *President Biden says balloon was not a major security breach*. BBC. <https://tinyurl.com/bdf3xt5b>